

DANMARK I DEN GLOBALE ØKONOMI

SEKRETARIATET FOR MINISTERUDVALGET

Prins Jørgens Gård 11, 1218 København K

Telefon 33 92 33 00 - Fax 33 11 16 65

25. januar 2006

Bilag om skat, incitamenter og konkurrencekraft¹

De samlede skatter finansierer de offentlige ydelser. De offentlige ydelser omfatter helt eller delvist gratis velfærdsydelser som uddannelse, læge- og sygehusbehandling, pasning af børn og ældre samt indkomst-overførsler, som især er en slags forsikringspræmie til forsørgelse ved sygdom og arbejdsløshed eller pensionsydelser. Hertil kommer udgifter til bl.a. forskning, infrastruktur, miljø, forsvar, politi samt forberedelse og iværksættelse af politiske beslutninger.

I Danmark er den samlede skat høj, fordi velfærdsydelserne er relativt høje eller har en høj dækningsgrad i befolkningen. Det høje niveau for skat og velfærdsydelser bidrager også til at mindske forskellen i fordelingen af velstanden. Endelig afspejler det samlede skatteniveau, at Danmark har overskud på de offentlige finanser.

Skatten har imidlertid også samfundsøkonomiske omkostninger, idet tilskyndelsen til at arbejde, producere, investere og spare op reduceres af skat og offentlige ydelser. En høj skat på arbejdsindkomst begrænser fx den økonomiske tilskyndelse til arbejde og uddannelse, mens selskabsskatten påvirker virksomhedernes beslutning om lokalisering, investering og placering af overskud.

Niveauet og sammensætningen af beskatningen er politisk bestemt efter overvejelser om, hvor stort et provenu, der er behov for, den ønskede omfordeling mellem indkomstgrupper, og hvordan skatterne tilsammen påvirker adfærden. I praksis er et lands beskatning et kompromis mellem disse forskellige hensyn, som må afvejes imod hinanden.

Notatet beskriver i det følgende det danske indkomstskattesystem, og sammenligner det med systemerne i andre lande. Herefter diskuteres de mulige effekter på tilskyndelsen til at arbejde, til at yde en ekstra indsats (til at arbejde mere) og til at kvalificere sig til bedre lønnede job. Afslutningsvis berøres betydningen for vandringer over grænsen samt skatteunddragelse.²

¹ Papiret er udarbejdet af Sekretariatet for ministerudvalget for Danmark i den globale økonomi. Papiret er sendt til Globaliseringsrådet som faktuel baggrund for Globaliseringsrådets diskussioner. Globaliseringsrådet kan ikke tages til indtægt for papirets indhold.

² Notatet fokuserer kun i mindre grad på globaliseringens betydning for kapital- og selskabsbeskatningen.

Det konkluderes bl.a. at:

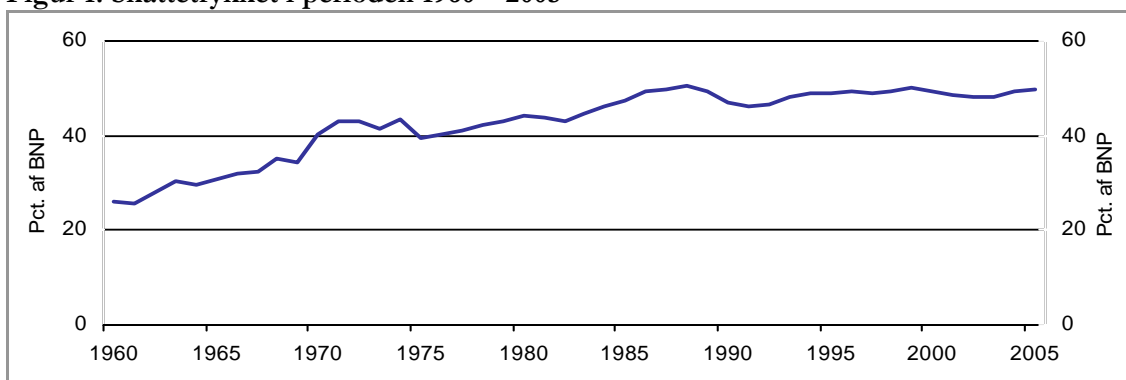
- *I Danmark er indkomstskatten væsentligt højere end i andre europæiske lande. Til gengæld er de obligatoriske sociale bidrag fra lønmodtagere og arbejdsgivere lavere. Også inkl. sociale bidrag er Danmark stadig blandt de fem lande med den højeste samlede direkte skat på indkomst i pct. af BNP.*
- *De danske virksomhedsskatter – først og fremmest selskabsskatten – er i øjeblikket nogenlunde på niveau med virksomhedsskatterne i OECD-landene. I de seneste 10-15 år har OECD-landene i gennemsnit nedsat deres selskabsskatteprocent med omkring 1 pct. point om året. Dette har i et vist omfang været ledsaget af en udbredelse af skattebasen.*
- *Danmark adskiller sig primært fra de øvrige OECD-lande ved en relativt høj marginalskat for de højeste indkomster. Det er alene i Belgien, Tyskland, Sverige og Ungarn, at OECD finder en højere marginalskat for de højtlønnede end i Danmark. Den højeste marginalskat sætter desuden ind ved et lavere indkomst-niveau i Danmark end i andre lande.*
- *Siden midten af 1980'erne er marginals-katten faldet betydeligt og den højeste marginals-kattesats nedsat fra 73 pct. til 63 pct. Til gengæld er antallet af topskatteydere steget. I dag betaler 4 ud af 10 fuldtids-beskæftigede lønmodtagere topskat. Den gennemsnitlige marginals-kat på arbejdsindkomst for fuldtids-beskæftigede er dog faldet med godt 6 pct. point. siden 1986.*
- *Lavere skat på arbejdsindkomst vil alt andet lige øge arbejdsmarkedsdeltagelsen. Den største effekt opnås ved en forhøjelse af beskæftigelsesfradraget og ved en forøgelse af mellemskattegrænsen.*
- *Lavere skat på arbejdsindkomst vil også alt andet lige øge arbejdsudbuddet for de beskæftigede. Den største effekt på arbejdsudbuddet målt i timer³ opnås ved forøgelse af topskatte-grænsen og nedsættelse af mellemskattesatsen. Reduktion af topskattesatsen har den største såkaldte selvfinansieringsgrad men vil også føre til den største stigning i indkomstforskellen. Reduktion af bundskatten og højere beskæftigelsesfradrag har en lav selvfinansieringsgrad, men øger kun indkomstforskellene marginalt.*
- *Den enkeltes økonomiske tilskyndelse til uddannelse afhænger af en række forhold, herunder lønspredning, risiko for ledighed og skattesystemet. Det økonomiske afkast af uddannelse og videregående uddannelse påvirkes af marginals-katten.*
- *Skat og offentlige ydelser påvirker desuden ind- og udvandring af arbejdskraft. Lande med en høj grad af omfordeling må alt andet lige antages at have sværere ved at tiltrække og fastholde højt kvalificeret arbejdskraft. Samlet set har Danmark en lille netto-udvandring af højtuddannede i beskæftigelse.*
- *Der findes ingen undersøgelser af sammenhængen mellem skat, offentlige ydelser og indvandring. Betydningen for udvandringen er lidt bedre belyst. I en spørgeskemaundersøgelse foretaget af Dansk Industri i 2003, der omfattede ca. 2.000 danskere i udlandet, pegede ca. 69 pct. på, at udvandringen var drevet af lavere skattetryk. Blandt de udlandsdanskere, som har besluttet sig for at blive ude, var skatten den hyppigst nævnte årsag (knap 80 pct.).*

³ De ændringer af indkomstskatterne, der sammenlignes, har alle en provenueffekt på 5 mia. kr. (2002-niveau).

Den danske indkomstskat i internationalt lys

I 2005 opkræves der 760 mia. kr. i skatter og afgifter i Danmark. Det svarer til ca. 50 pct. af BNP, hvilket er den måde, ud fra hvilken den samlede beskatning – skattetrykket – oftest opgøres og sammenlignes.

Figur 1. Skattetrykket i perioden 1960 – 2005

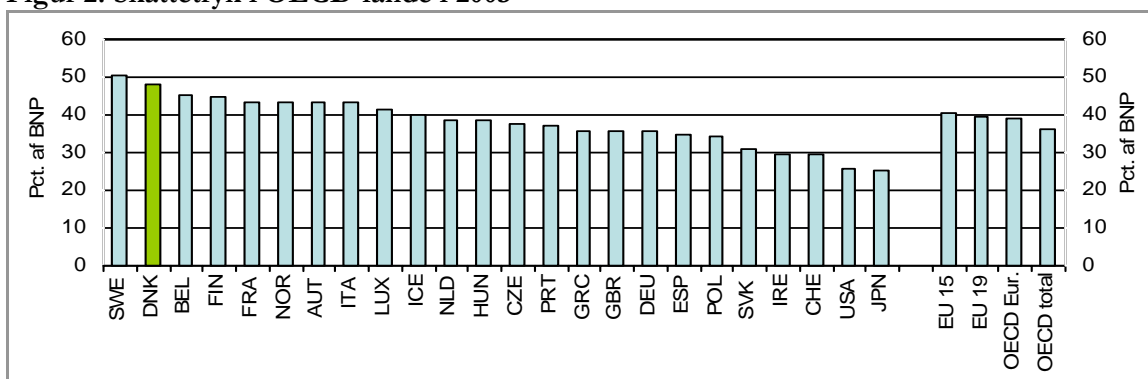
Anm.: Se boks 1. Tallet for 2005 er de seneste skøn, jf. Økonomiske Redegørelse, december 2005, Finansministeriet.

Kilde: Skatteministeriet og Danmarks Statistik.

I 1960 var skattetrykket omkring 26 pct. af BNP, hvorefter det steg over en årrække indtil 1988 til ca. 51 pct., jf. figur 1.

Det danske skattetryk er blandt verdens højeste – kun overgået af Sverige, jf. figur 2.

Figur 2. Skattetryk i OECD-lande i 2003

Anm.: Samlede skatter og afgifter i pct. af BNP i markedspriser. Gennemsnittet for OECD og EU er et simpelt uvægtet gennemsnit. Se i øvrigt boks 1.

Kilde: OECD.

Skattetrykket er ikke et præcist mål for, hvor stor en del af indkomsten, der betales i skat. Det skyldes bl.a., at der i Danmark også er skat på indkomstoverførsler (der ikke indgår i opgørelsen af indkomsten ved BNP), og at skatterne kan være forskudt i forhold til, hvornår indkomsterne skabes som opgjort ved BNP, jf. boks 1. De overordnede konklusioner om den danske beskatnings udvikling og niveau sammenlignet med andre lande ændres imidlertid ikke, selv om der korrigeres for disse forhold.

Boks 1. Mål for skattetryk

Skattetrykket måles i de fleste internationale sammenligninger – herunder OECD – som de samlede skatter og afgifter i pct. af BNP i markedspriser. Fordelen ved denne metode er, at den bygger på let tilgængelige oplysninger, samt at BNP er det mest anvendte brede mål for et lands samlede indkomst. Det er en tilnærmelse til måling af den reelle skattebelastning, men indebærer en række fortolkningsproblemer.

Sammenlignet med andre lande er der forhold, der undervurderer den danske skattebelastning, især at afgifterne, som er særligt høje i Danmark, indgår i BNP i markedspriser, og dermed øger nævneren i skattetrykket. Omvendt betales en del af afgifterne af det offentlige selv. Det trækker i samme retning, at en del af de sociale bidrag i andre lande opkræves som skat, men er reelt delvist udformet som individuel privat opsparing, som ikke omfordeler og påvirker adfærden på samme måde som indkomstskat. Ligeledes undervurderes skattetrykket i Danmark, ved at der ikke tages hensyn til udskudte skatter af pensionsopsparing. Til gengæld overvurderer det skattebelastningen, at Danmark i større omfang end andre lande har indkomstskat på overførselsindkomster (i stedet for at det samme beløb udbetales nettoficeret).

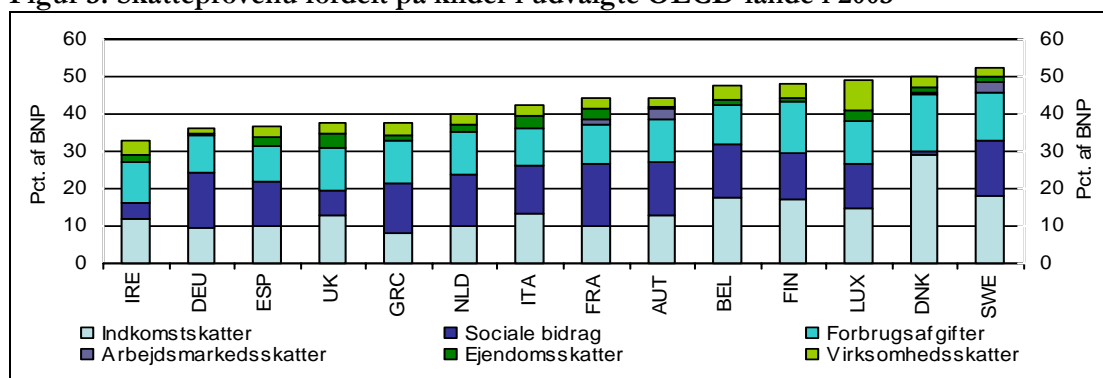
I forhold til udviklingen i skattebelastningen kan skattetrykket vise væsentlige afvigelser fra de reelle konsekvenser af de politiske beslutninger. Fx medfører en høj oliepris og en lav rente store indtægter fra Nordsøen og pensionsafkastskatten i enkelte år. De øgede indtægter fra Nordsøen og pensionsafkastskatten i perioden 2003-2005 indebærer isoleret set en stigning i skattetrykket på 2 pct. point. Det meget svingende provenu fra pensionsafkastskatten var tæt ved nul i 2002, mens provenuet i 2005 er godt 30 mia. kr., svarende til ca. 2 pct. af BNP. Derudover har suspensionen af SP-bidraget i 2004-2007 medført en fremrykning af skattebetalinger, der ellers ville have fundet sted, når SP-pensionerne var blevet udbetalt.

I Danmark er indkomstskatten væsentligt højere end i andre europæiske lande. Til gengæld er de obligatoriske sociale bidrag fra lønmodtagere og arbejdsgivere lavere. De to skatteformer påvirker som udgangspunkt indkomst og adfærd på samme måde, og den direkte beskatning skal derfor vurderes som indkomstskat og sociale bidrag under ét. I det omfang sociale bidrag i andre lande modsvares af fx individuelt optjent pension – hvilket i et vist omfang er tilfældet⁴ - bidrager deres medregning til at undervurdere den danske skattebelastning, jf. boks 1.

Også inkl. sociale bidrag ligger Danmark stadig blandt de fem lande med den højeste samlede direkte skat på indkomst (i pct. af BNP), jf. figur 3.

⁴ Omfanget af delvist individuelle sociale bidrag varierer fx fra 5 til 9 pct. af BNP i Nederlandene, Sverige og Tyskland, jf. Finansregørelse 2002. 4

Figur 3. Skatteprovenu fordelt på kilder i udvalgte OECD-lande i 2003

Kilde: OECD.

Forbrugsafgifter reducerer realindkomsterne og har reelt betydning for indkomstfordelingen, incitamentet til arbejde og uddannelse på samme måde som indkomstbeskatningen. Medregnes afgifter i den samlede skat, er det internationalt set kun Sverige, der har højere beskatning af indkomst og dermed også arbejdsindkomst end Danmark.

I 2005 udgjorde personlige indkomstskatter og afgifter hovedparten af de samlede danske skatteindtægter. Ca. 15 pct. af skatteindtægterne stammer fra skat på kapitalindkomst.

De danske virksomhedsskatter er internationalt nogenlunde på niveau med virksomhedsskatterne i andre OECD-lande. I de seneste 10-15 år har OECD-landene i gennemsnit nedsat deres selskabsskat med omkring 1 pct. point om året. Selskabsskatten kan i forhold til globaliseringen have betydning for virksomhedernes beslutninger om lokalisering af produktion og investeringer, *jf. boks 2*.

Boks 2. Selskabsskatten og skat på personlig kapitalindkomst

Selskaber beskattes overvejende efter kildelandsprincippet, dvs. det er afkastet af det indenlandske kapitalapparat, der beskattes, selvom det er udlændinge, der ejer det. Et land med lav selskabsskat vil derfor isoleret set tiltrække investeringer til landet og reducere presset på overflytning af skattepligtig selskabsindkomst til lande med lav selskabsskat. I et vist omfang beskattes indtægter fra udlandet dog også.

Selskabsskattesatsen vil alt andet lige påvirke selskabernes beslutning om lokaliseringen af produktion. Det er den effektive gennemsnitlige skattesats, der er afgørende for lokaliseringen af produktion. Nyinvesteringer i allerede eksisterende virksomheder afhænger af den effektive marginale skattesats. Den gennemsnitlige og marginale selskabsskat bestemmes af samspillet mellem selskabsskattesatsen, afskrivningsreglerne og finansieringsstrukturen. En lav selskabsskat vil dermed isoleret set øge kapitalapparatet og arbejdskraftens produktivitet, hvilket vil øge reallønningerne.

En lav selskabsskat medfører imidlertid også et tab af provenu, som skal finansieres på anden måde, og en meget lav selskabsskat kan medføre nogle u hensigtsmæssige skattemæssige asymmetrier. Fx vil det tilskynde selvstændigt erhvervsdrivende til at transformere lønindkomst til aktieindkomst, og i den udstrækning virksomheder tjener overnormal profit, der skyldes særlige danske forhold, fx på grund af en monopolstilling, vil det være hensigtsmæssigt at have en relativ høj selskabs-skat.

Der har igennem en længere årrække været en tendens til, at selskabsskattesatsen er reduceret i OECD-landene. Dette har i et vist omfang været ledsaget af en udbredelse af skattegrundlaget. Reduktionerne af satsen kan således både skyldes et ønske om at reducere de indenlandske for-

vridninger af skatten, og at investeringerne og de skattepligtige overskud er blevet mere mobile internationalt.

Mens selskabsskatten overvejende har karakter af en kildeskat, der er uafhængig af, hvor ejerne bor, er skatterne på personlig kapitalindkomst som hovedregel uafhængig af, hvor i verden indkomsterne kommer fra, men afhænger af skatteyderens bopæl.

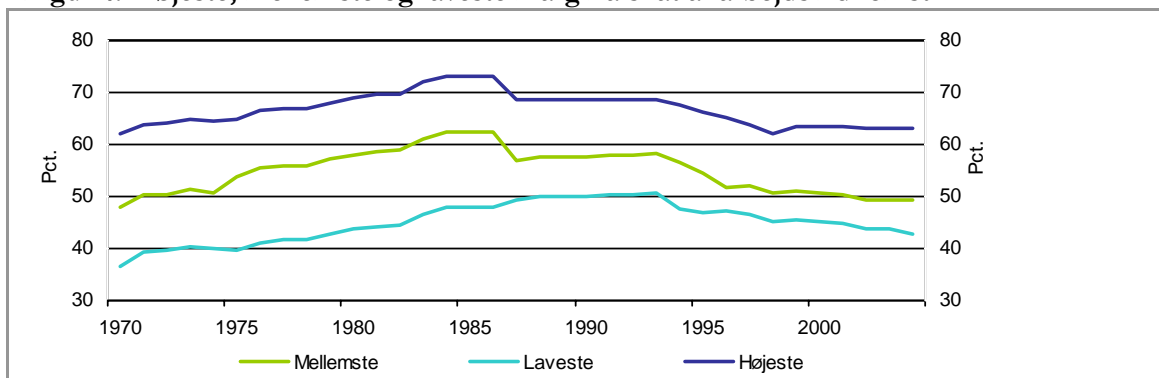
Globaliseringen vil yderligere nedbryde barrierer for, at formuende personer flytter ud af landet, og at herboendes formuer søges holdt skjult ved placering på sorte konti eller lignende i udlandet.

Marginalskatten på arbejdskraft og arbejdsudbud

Marginalskatten på arbejdsindkomst er sammensat af arbejdsmarkedsbidrag, den kommunale indkomstskat (inkl. kirkeskatten) og stats-skatte. Med personfradraget i den kommunale indkomstskat og statslige bundskat som en væsentlig modifikation, er hovedparten af indkomstbeskatningen proportional. Provenuet fra de progressive indkomstskatter (mellem- og topskatten) udgør ca. 23 mia. kr. i 2005, svarende til ca. 6 pct. af det samlede provenu fra den personlige indkomstskat.

Siden midten af 1980'erne er den marginale indkomstbeskatning faldet betydeligt og den højeste marginalskattesats nedsat fra 73 pct. til 63 pct. Marginalskatten på mellemniveau er faldet med over 10 pct. point og marginalskatten på lavt niveau er faldet med 7-8 pct. point, *jf. figur 4*.

Figur 4. Højeste, mellemste og laveste marginalskat af arbejdsindkomst

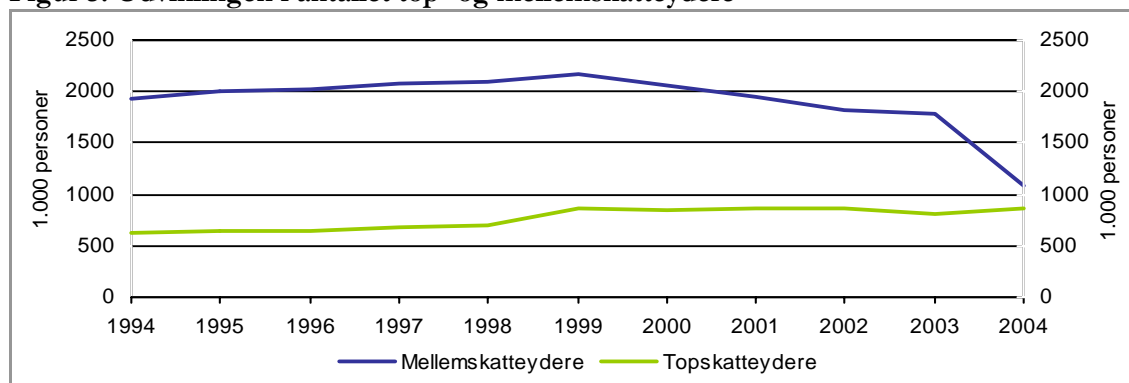

Kilde: Skatteministeriet.

Nedsættelsen af marginalskattesatserne i perioden er – udover omlægning fra indkomstskatter til indirekte skatter – overvejende finansieret ved udvidelser af skattegrundlaget og nedbringelse af fradragenes skattemæssige værdi. Dermed beskattes en større del af indkomsterne, men ændringerne i fradragene har også betydet, at en større del af skatteyderne end tidligere betaler mellem- og især topskat.

Eksempelvis er antallet af topskatteydere steget fra 600.000 personer til ca. 900.000 personer siden 1994, *jf. figur 5*.

Figur 5. Udviklingen i antallet top- og mellemskatteydere

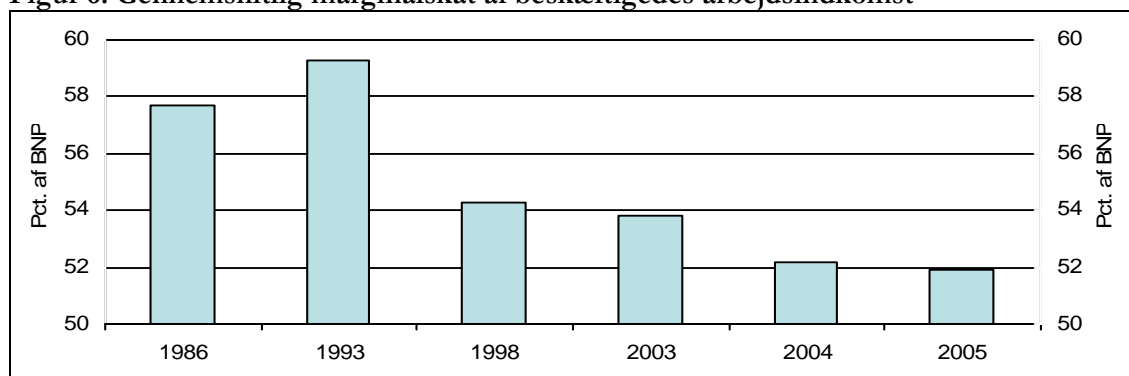

Kilde: Skatteministeriet.

I dag betaler seks ud af ti fuldtidsbeskæftigede lønmodtagere mellemskat, og fire ud af ti betaler topskat.

Nettovirkningen af disse to modsatrettede ændringer i indkomstskatte-systemet er fortsat et fald i den marginale beskatning af arbejdsindkomst om end noget mindre end faldet i skattesatserne. Den gennemsnitlige marginalskat på arbejdsindkomst for fuldtidsbeskæftigede er faldet fra ca. 58 pct. i 1986 til ca. 52 pct. i 2004, *jf. figur 6*.

Figur 6. Gennemsnitlig marginalskat af beskæftigedes arbejdsindkomst

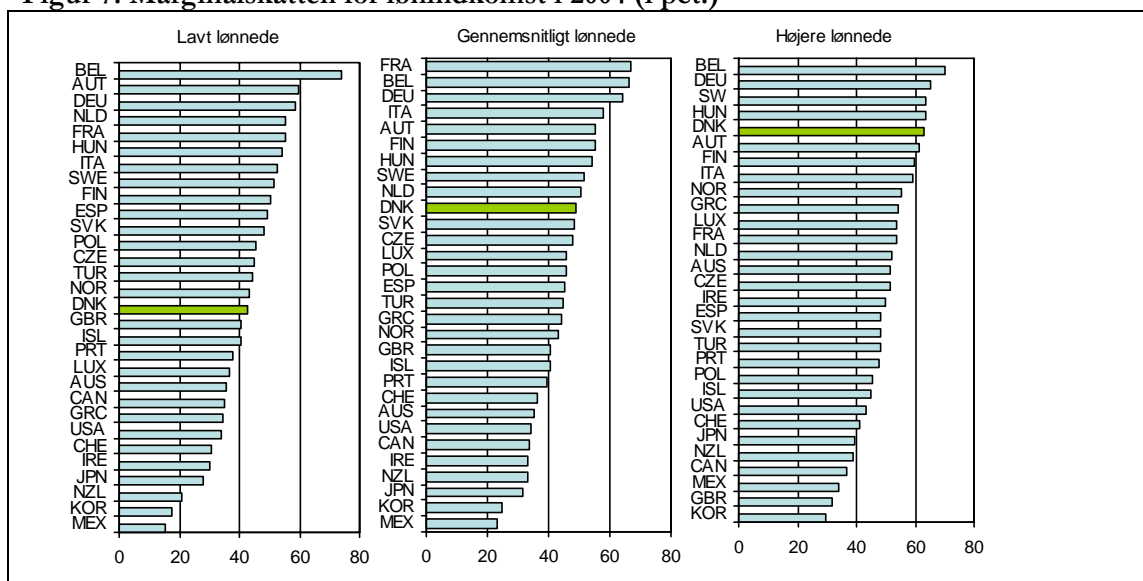
Anm.: Udvalgte år. Opgjort inkl. AM-bidrag. Tallet for 2005 er et skøn for 2005/2006. Kilde: Finansministeriet.

Reduktionen i marginalsatten på knap 2 pct. point. fra 2003 til 2004 er en følge af beskæftigelsesfradraget og den højere mellemskattegrænse.

Marginalsatten (inkl. sociale bidrag mv.) for en gennemsnitlig lønmodtager ligger lavere end i en række af de lande, vi normalt sammenligner os med. Danmark adskiller sig således primært fra de øvrige OECD-lande ved en relativ høj marginalskat for de højeste indkomster. Det er alene i Belgien, Tyskland, Sverige og Ungarn, at OECD finder en højere marginalskat for de højtlønnede end i Danmark, *jf. figur 7*.

Den højere marginalskat for de højtlønnede i Danmark trækker i retning af en mere jævn indkomstfordeling, men betyder isoleret set et mindre økonomisk incitament for de højtlønnede til at arbejde mere. Samtidig har progressionen i indkomstbeskatningen betydning for det økonomiske incitament til at opkvalificere sig og søge højere lønnede job.

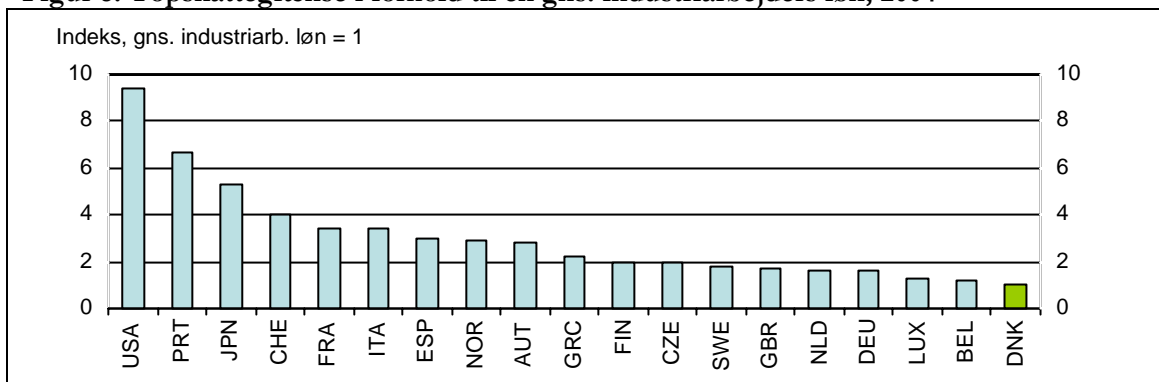
Figur 7. Marginalskatten for lønindkomst i 2004 (i pct.)

Anm.: Marginalskatten er opgjort inkl. indkomstskat og lønmodtagerbidrag men ekskl. afgifter og sociale bidrag. Ogørelsen er foretaget for en enlig uden børn ved tre forskellige lønniveauer hhv. 67, 100 og 167 pct. af den gennemsnitlig industriarbejders løn. Kilde: OECD.

Den højeste marginalskat sætter desuden ind ved et lavere indkomst-niveau i Danmark end i andre lande. I Danmark svarer topskattegrænsen stort set til en gennemsnitlig industriarbejders indkomst. I størstedelen af de Europæiske lande er grænsen for højeste progressionstrin ca. to gange højere end en gennemsnitlig industriarbejders lønindkomst, jf. figur 8.

Figur 8. Topskattegrænse i forhold til en gns. industriarbejders løn, 2004

Kilde: OECD.

I 2004 har de danske tiltag på indkomstskatten fokuseret på at øge incitamentet til at arbejde for lav- og mellemindkomstgrupperne ved et generelt beskæftigelsesfradrag samt ved en forhøjelse af progressions-grænsen for mellemskatten. Den forhøjede progressionsgrænse for mellemskatten har sænket den marginale beskatning af arbejdsindkomst for mellemindkomstgrupperne, og der er sket et stort fald i antallet af mellemskatteydere, jf. figur 5 ovenfor.

Tilskyndelsen til at arbejde frem for at være offentligt forsørget

Den umiddelbare og synlige gevinst ved arbejde afhænger primært af størrelsen for den alternative indkomstoverførsel, men også af samspillet med skattesystemet og supplerende sociale ydelser, der aftrappes eller bortfalder ved beskæftigelse eller stigende indkomst.

Både arbejdsindkomst og indkomstoverførsler er indkomstskattepligtige. Indkomstskatten påvirker derved beslutningen om at søge arbejde frem for, at være offentligt forsørget (arbejdsmarkedsdeltagelsen) gennem skatten på den del af arbejdsindkomsten, der overstiger den alternative indkomstoverførsel, og gennem skatteregler, der påvirker indkomst fra arbejde og overførsler forskelligt, fx beskæftigelsesfradraget.

Den umiddelbare indkomstforskel mellem beskæftigelse og overførsels-indkomst er imidlertid ikke det eneste synlige økonomiske incitament til at søge arbejde. Et lavere lønnet job er på kortere sigt ofte en forudsætning for at kunne opnå højere lønnede job senere. Hertil kommer, at det kan have stor social betydning for den enkelte at tjene sine egne penge og have daglig kontakt med kolleger på jobbet.

Omvendt kan stærke præferencer for fritid, manglende børnepasning og transportmuligheder mv. betyde, at den enkelte undlader at udbyde sin arbejdskraft, selv om der er klare økonomiske gevinster ved at gøre det. Manglende effektivitet i administrationen af rådighedsregler og aktiveringskrav⁵ kan forstærke betydningen af dette.

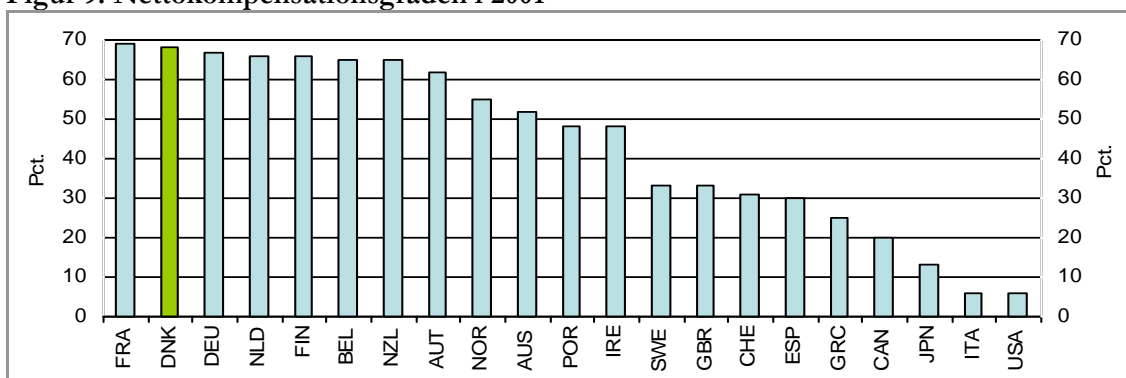
Selvom mange andre forhold spiller ind, er der dog ikke tvivl om, at den enkeltes arbejdsudbud også afhænger af den umiddelbare og synlige gevinst ved at arbejde sammenlignet med vilkårene ved at være på overførselsindkomst. Det gør sig dog især gældende i forhold til ydelser uden eller med begrænset rådighedspligt, og hvor muligheden for indkomstoverførsel ikke knytter sig til helbredsmæssige begivenheder.

I Danmark er forskellen mellem indkomsten efter skat som erhvervs-aktiv og som ledig relativ lille. Det gælder primært i den nederste del af lønskalaen, hvor bruttokompensationen ved dagpenge udgør 90 pct. af den tidligere indkomst. I kraft af loftet over dagpengenes årlige niveau er kompensationsgraden faldende med stigende indkomst, hvilket sammenlignet med andre lande kan virke dæmpende på lønudviklingen for de lønførende grupper på arbejdsmarkedet.

I 2001 havde Danmark den næsthøjeste nettokompensationsgrad (baseret på en sammenvejning af et antal forskellige ledighedssituationer) ved ledighed, hvilket skyldes den høje dækning for personer i den lave ende af lønskalaen samt varigheden af ydelsen, *jf. figur 9*.

⁵ Rådighedsreglerne og aktiveringsforanstaltningerne modvirker nogle af de negative virkninger på bl.a. jobsøgning, der opstår som følge af et højt dagpengeniveau. Reglerne er blevet skærpet i flere omgange i forbindelse med arbejdsmarkedsreformer siden midten af 1990'erne, og senest med "Flere i arbejde" og integrationsaftalen "En ny chance til alle".

Figur 9. Nettokompensationsgraden i 2001

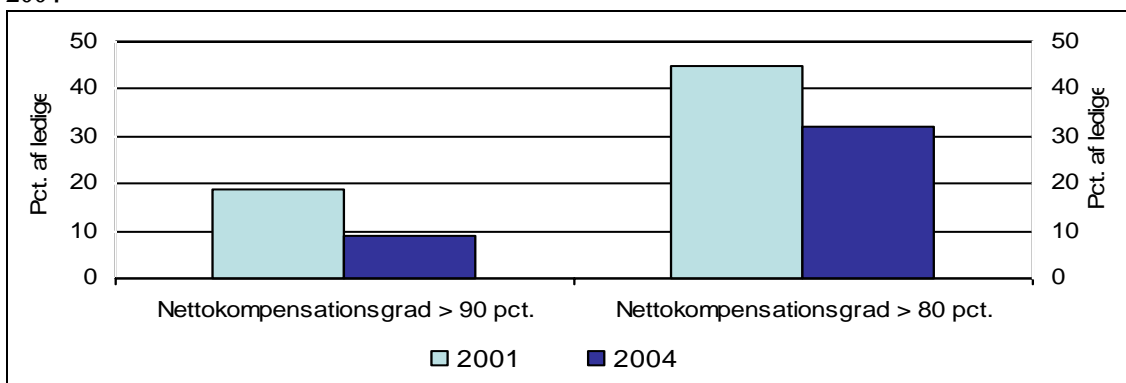
Anm.: Gennemsnitlige nettokompensationsgrad for et antal nærmere specificerede familietyper. En høj kompensationsgrad kan i nogen grad opvejes af strammere rådighedsregler og/eller ret og pligt til aktivering. Figuren korrigerer ikke for, at reglerne på dette område kan variere fra land til land.

Kilde: OECD.

Indførelse af et beskæftigelsesfradrag har øget efter-skat lønnen for beskæftigede i forhold til overførselsmodtagere, jf. Finansministeriet (2004). En reduktion af satsen efter seks måneder på kontanthjælp samt indførelse af et loft for niveauet for samlede sociale ydelser (kontanthjælp, boligstøtte og særlig støtte) har desuden skabt en stigning i de økonomiske incitamenter til at deltage på arbejdsmarkedet for undergruppen af overførselsmodtagere på kontanthjælp.

Disse ændringer har mindsket den andel af de ledige, der kun har begrænset økonomisk tilskyndelse til beskæftigelse fra ca. 20 pct. til knap 10 pct., jf. figur 10.

Figur 10. Andel af fuldt ledige med en kompensationsgrad over hhv. 80 og 90 pct. i 2001 og 2004

Anm. Målt i forhold til den anslåede lønindkomst ved beskæftigelse. Kilde: Finansministeriet (2004).

Tabel 2 viser skøn over effekten på arbejdsmarkedsdeltagelse af forskellige eksempler på ændringer af indkomstskattereglerne, hertil kommer effekten på de allerede beskæftigedes arbejdsudbud, som beskrives i det efterfølgende afsnit. Det skal understreges, at der er betydelig generel usikkerhed om størrelsesordenen af antagne adfærdsmæssige effekter, mens den indbyrdes sammenligning mellem de forskellige skatteeksempler er mere robust overfor andre antagelser.

Tabel 2. Effekt på arbejdsmarkedsdeltagelsen af 5 mia. kr. (2002-niveau) lavere skat

<i>Ændringer af skattereglerne</i>	<i>Effekt på beskæftigelse (fuldtidspersoner)</i>
Beskæftigelsesfradrag	1.700
Bundskattesats	300
Mellemskattegrænse	1.150
Mellemskattesats	850
Topskattegrænse	300
Topskattesats	300

Anm.: Finansministeriets skatteeksempler har alle en provenueffekt (umiddelbare provenutab) på 5 mia. kr. (2002-niveau), idet beregningerne vedrørende beskæftigelsesfradraget er skønnet for det faktisk gennemførte beskæftigelsesfradrag med et direkte provenutab på 4,8 mia. kr. Beregningerne er foretaget med udgangspunkt i 2002 regler. Kilde: Finansministeriet, samt egne beregninger.

Skatteeksemplerne har alle en provenueffekt på ca. 5 mia. kr. (2002-niveau). Der opnås den største effekt på arbejdsmarkedsdeltagelsen ved beskæftigelsesfradrag samt en forhøjelse af mellemskattegrænsen. Ændringer i bundskatten påvirker indkomsten efter skat fra hhv. arbejde og overførselsindkomst omtrent ens, og adfærdsvirkningen heraf er derfor lille. Tilsvarende er det beskæftigelsesmæssige alternativ til en indkomstoverførsel kun i meget begrænset omfang en løn på topskatteniveau, hvorfor adfærdsvirkningen af ændringer i topskatten på arbejdsmarkedsdeltagelsen heller ikke er stor.

Det Økonomiske Råd (Dansk Økonomi 2004) skønner i sammenligning hermed, at der opnås en større effekt gennem beskæftigelsesfradrag, hvilket bl.a. skyldes forskellige antagelser om, hvordan adfærden påvirkes mv. Der er således betydelig usikkerhed forbundet med at skønne over effekterne.

Tilskyndelsen til at arbejde mere og yde en ekstra indsats

I samspil med muligheden for indkomstoverførsler påvirker indkomstskatten således tilskyndelsen til at søge arbejde. Herudover påvirker marginals-katten, dvs. skatten på den sidst tjente krone, de beskæftigedes incitament til at yde en ekstra indsats og dermed bl.a. ønsker og valg om arbejdstidens længde men også tilskyndelsen til efteruddannelse og til at søge bedre lønnede og mere produktive job.

Det er dog alene sammenhængen mellem indkomstbeskatningen og antallet af arbejdstimer, der har været genstand for en nærmere statistisk analyse med danske data.

Skat og antallet af arbejdstimer

Principielt kan en reduktion af marginals-katten både øge og sænke den enkeltes ønske om arbejdstidens omfang. I positiv retning trækker, at gevinsten ved at arbejde ekstra – dvs. fordelen ved at arbejde frem for at holde fri (herunder udføre gør-det-selv arbejde) – forøges ved en lavere marginals-kat. Det er den såkaldte substitutionseffekt. I modsat retning trækker den såkaldte indkomsteffekt, dvs., at den samme indkomst ved en lavere marginals-kat kan opnås ved at arbejde færre timer (som følge af en lavere gennemsnits-kat).

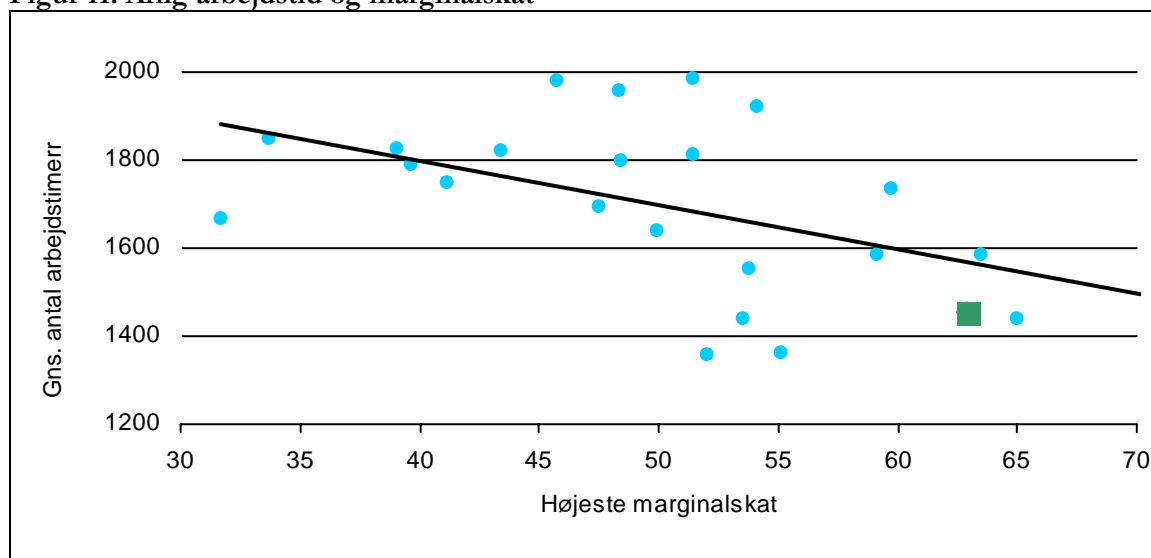
Den samlede effekt er derfor et empirisk (erfaringsmæssigt) spørgsmål. Den seneste danske undersøgelse⁶ af disse effekters størrelser, og dermed hvilken af disse to effekter, der

⁶ Frederiksen m.fl. (2001).

er den dominerende, viser, at substitutionseffekten er større end indkomsteffekten. Med andre ord vil et fald i den marginale beskatning af arbejdsindkomst i Danmark således samlet set føre til et øget arbejdsudbud. Det skal dog bemærkes, at det endelige resultat også afhænger af, hvordan ændringen i selve indkomst-skattereglerne (skattelettelsen) udmøntes. Det vil sige, at der er vis usikkerhed omkring den relative størrelse af substitutions- og indkomst-effekten. Tendensen til at substitutionseffekten dominerer, bekræftes af de fleste danske undersøgelser.

En international sammenligning viser da også, at de lande, der har den højeste marginalskat, har en relativt lav gennemsnitlig årlig arbejdstid, *jf. figur 11*.

Figur 11. Årlig arbejdstid og marginalskat

Anm.: Faktiske årlige antal arbejdstimer pr. beskæftiget inkl. såvel ferie som sygdom. Marginalskatten er opgjort inkl. indkomstskat, lønmodtagerbidrag og sociale bidrag for en enlig uden børn ved lønniveau 167 pct. af den gennemsnitlige industriarbejders løn, 2004 Kilde: OECD samt egne beregninger.

Tabel 3 viser skøn over effekten på arbejdsudbuddet i timer baseret på den adfærdsmæssige virkning, som er skønnet i den nævnte seneste danske undersøgelse. Skønnene er herudover baseret på detaljeret information om hvor mange personer, der påvirkes ved de pågældende ændringer i skattereglerne. Overordnet er den generelle størrelse af effekterne omgivet af betydelig usikkerhed, mens den indbyrdes størrelsesorden mellem de forskellige ændringer formentlig er mere robust.

Den største effekt på arbejdsudbuddet i timer opnås ved forøgelse af topskattegrænsen og nedsættelse af mellemskattesatsen, *jf. tabel 3*.

Tabel 3. Skattens betydning for arbejdsudbuddet i timer

<i>Ændringer af skattereglerne</i>	<i>Effekt på antal arbejdstimer (pct.)</i>
Beskæftigelsesfradrag	0,12
Bundskattesats	0,09
Mellemskattegrænse	0,23
Mellemskattesats	0,33
Topskattegrænse	0,36
Topskattesats	0,29

Anm.: Eksemplerne har alle en provenueffekt (umiddelbare provenutab) på 5 mia. kr. (2002-niveau), idet beregningerne vedrørende beskæftigelsesfradraget er skønnet for det faktiske gennemførte beskæftigelsesfradrag med et direkte provenutab på 4,8 mia. kr. Beregningerne er foretaget med udgangspunkt i 2002 regler. Kilde: Finansministeriet, samt egne beregninger.

Når man betragter timebeslutningen for de allerede beskæftigede, vil en marginal forøgelse af arbejdstiden i et eksisterende job ikke altid være en reel mulighed, jf. Frederiksen m.fl. (2001). Muligheden for at øge arbejdstiden marginalt vil ofte være bundet af arbejdsgiverens præferencer, produktionsmuligheder, overenskomst-mæssige restriktioner mv. En deltidsansat, der arbejder fx 25 timer om ugen, vil således ikke altid kunne øge sin arbejdstid marginalt.

For den enkelte er det ofte ikke muligt at afvige fra den overenskomst-aftalte arbejdstid andet end ved at gå fra deltids beskæftigelse til fuldtids-beskæftigelse, arbejde over eller få et bijob.

Den overenskomstaftalte arbejdstid er imidlertid ikke givet på længere sigt, men afspejler medarbejdernes vægtning af fritid og løn. Ved lavere marginalsat vil flere lønmodtagere vægte længere arbejdstid højere end kortere arbejdstid/mere ferie.

Særligt lavindkomstgruppens beslutning om arbejdsudbuddets størrelse afhænger ikke alene af den konkrete skattesats men også af aftrapning af sociale ydelser som boligsikring, friplads i daginstitution mv. Når indkomsten stiger, giver udfasning af disse begunstigelser mv. samtidig anledning til højere effektive marginalsat for netop de lavere lønnede.

Samlet effekt på arbejdsudbud og fordeling af skatteændringer

Tabel 4 viser den samlede skønnede effekt på arbejdsudbuddet af forskellige ændringer af indkomstskatten, dvs. summen af væksten i beskæftigelsen og i de beskæftigedes arbejdstid.

Den største skønnede effekt på arbejdsudbuddet opnås ved ændringer af mellem- og topskatten, hvilket som nævnt skyldes, at der for samme provenuanvendelse opnås en større påvirkning af marginalsatten for de berørte personer end ved fx en reduktion af bundskatten, som berører hele indkomsten for skatteyderne. Modstykket er, at der ved reduktion af mellem- og især topskatten også fremkommer den største forøgelse af indkomstforskellene (målt ved den såkaldte Gini-koefficient). En positiv værdi svarer til større indkomstforskelle.

De viste indkomstskattenedsættelser øger den statiske indkomstulighed (Gini-koefficienten) med 0,1-0,4 pct. enheder, hvilket bl.a. skal ses på baggrund af, at OECD har beregnet Gini-koefficienten i Danmark til ca. 22,5 (2000). Til sammenlig-

ning opgøres Gini-koefficienten i Sverige, Frankrig, Tyskland og USA til hhv. 24,3, 27,3, 27,7 og 35,7. Danmark er det land i undersøgelsen med mindst statistisk indkomstulighed.

Tabel 4. Skattens betydning for arbejdsudbud, ”selvfinansieringsgrad” og indkomstfordeling

<i>Ændringer af skatte-reglerne</i>	<i>Samlet effekt på beskæftigelse og arbejdstid, pct.</i>	<i>”Selvfinansieringsgrader”, i pct.</i>	<i>Ændring i indkomstfordeling (Gini-koefficient)</i>
Beskæftigelsesfradrag	0,18	26	0,11
Bundskattesats	0,10	18	0,07
Mellemskattegrænse	0,27	30	0,23
Mellemskattesats	0,36	49	0,34
Topskattegrænse	0,37	49	0,35
Topskattesats	0,30	51	0,43

Anm.: Skatteeksemplerne har alle en provenueffekt (umiddelbare provenutab) på 5 mia. kr. (2002-niveau), idet beregningerne vedrørende beskæftigelsesfradraget er skønnet for det faktiske gennemførte beskæftigelsesfradrag med et direkte provenutab på 4,8 mia. kr. Beregningerne er foretaget med udgangspunkt i 2002 regler. Selvfinansieringsgraderne er angivet for den samlede effekt (time- og deltagelseeffekt), og er den beregnede teoretiske adfærdseffekt på skattegrundlaget og de offentlige udgifter som følge af højere beskæftigelse og øget arbejdsindsats, jf. boks 3. Gini-koefficienten er et statistisk mål, der viser sammenhængen mellem indkomstfordeling og absolut indkomstlighed, der her kan antage værdier mellem 0 og 100. Kilde: Finansministeriet.

I tabellen er også anført den såkaldte ”selvfinansieringsgrad”, som er den skønnede afledte virkning på de offentlige finanser opgjort i procent af skattelettelsen. Heri medregnes større skattegrundlag og lavere offentlige udgifter til indkomstoverførsler mv. som følge af den beregnede vækst i arbejdstiden for de beskæftigede samt den større erhvervsdeltagelse. I denne beregning er der eksempelvis taget hensyn til størrelsen af indkomsten hos personer, der antages at arbejde mere, og om der er tale om en forøgelse af de beskæftigedes timeindsats eller også færre på indkomst-overførsel.

Det skal understreges, at der beregningsteknisk ikke er indregnet negative adfærdsmæssige virkninger af skattereduktionernes finansiering, og at der teoretisk set⁷ for en række offentlige udgiftskategorier kunne opstilles tilsvarende eksempler på ”selvfinansieringsgrader” ved provenu-ændringer, jf. boks 3.

Endelig bemærkes det, at der ikke er taget hensyn til de forventelige tidsmæssige forsinkelser i gennemslaget af adfærdsmæssige virkninger på beskæftigelse og arbejdsudbud. Det vil isoleret set kunne reducere ”selv-finansieringsgraden”.

I modsat retning trækker, at der ikke er indregnet gunstige adfærdseffekter i form af øget tilskyndelse til flid, opkvalificering, mobilitet og til at søge bedre lønede og mere produktive job.

⁷ I praksis er der et meget mangelfuldt erfaringsmæssigt grundlag for de adfærdsmæssige antagelser, der skal gøres for at kunne opstille sådanne eksempler.

Boks 3. Om ”Selvfinansieringsgrader”

De beregnede selvfinansieringsgrader bygger på et skøn for størrelsen af de afledte adfærdsmæssige virkninger i form af forøget skattegrundlag – fra flere i beskæftigelse og højere arbejdstid – og reducerede udgifter til indkomst-overførsler. Skønnet for denne virkning sættes i forhold til det umiddelbare provenutab.

Skønnet bygger på en hypotetisk beregning, hvor det antages, at det offentlige herudover opkræver et fast beløb fra alle borgere i form af en ikke forvridende såkaldt ”lump-sum” skat. Antagelsen er nødvendig for at isolere de adfærdsmæssige virkninger fra virkninger på grundlaget for moms og afgifter, som altid vil blive forøget ved en finanspolitisk ekspansion, uanset om der er gunstige adfærdsvirkninger i form af forøget produktion og beskæftigelse eller ej. En adfærdsmæssig neutral finanspolitisk ekspansion vil således øge det private forbrug (og forringe betalingsbalancen), mens den strukturelle beskæftigelse er uberørt. En sådan stigning i afgiftsgrundlaget er ikke en relevant del af ”selvfinansierings-graden”.

Antages alternativt en finansiering ved lavere offentligt forbrug (men ikke lavere indkomst-overførsler), beregnes principielt en forøget ”selvfinansieringsgrad”, da det private forbrug – og ikke det offentlige forbrug – er afgiftsbelagt.

Dette – og alle andre realistiske antagelser om finansiering – forudsætter imidlertid reelt, at der ikke er nogen negative adfærdsmæssige virkninger på beskæftigelse, produktion og offentlige finanser af skatnedsættelsens finansiering, herunder evt. lavere offentligt forbrug.

Tilskyndelse til uddannelse

Valget af uddannelse afhænger af en lang række forhold som fx interesser, familiemæssig og social baggrund, netværk og adgang til information, kognitiv evne mv.

Uddannelse kan også have såkaldte ikke-økonomiske afkast, fx i form af flere valgmuligheder eller større livsglæde, som følge af bedre muligheder for, at få et arbejde med høj jobtilfredshed. Desuden forbindes uddannelse også ofte med en bedre helbredtstilstand. Udsigten til at studere – dvs. adgangen til det sociale og faglige miljø, arbejds-formen mv. – kan for nogle have en ”brugsværdi”, men kan for andre opfattes, som en omkostning.

I det følgende fokuseres alene på det økonomiske afkast af uddannelse. Det privatøkonomiske afkast afhænger bl.a. af tabt arbejdsfortjeneste og private udgifter i forbindelse med uddannelse og de senere gevinster i form af fx højere lønindkomst (efter skat) og lavere risiko for ledighed mv.

Ved at sætte gevinsterne ved uddannelse i forhold til de omkostninger, som uddannelsen giver anledning til, er det muligt at opstille mål for det privatøkonomiske afkast af uddannelse.

Omkostningerne i løbet af studietiden omfatter bl.a. gebyrer til undervisning og alternativomkostninger i form af tabt arbejdsfortjeneste (efter skat) fratrukket uddannelsesstøtte m.v., mens gevinsterne, der opnås efter færdiggørelse af uddannelsen, dækker over en lønpræmie i form af højere arbejdsindkomst (efter skat) korrigeret for lavere risiko for ledighed fratrukket tilbagebetaling af eventuel uddannelsesstøtte.

Det beregnede privatøkonomiske afkast af videregående uddannelse i Danmark er klart positivt. Det skyldes, at den høje uddannelsesstøtte i form af SU og gunstige lånemuligheder gennem studietiden kompenserer for en relativ lav lønpræmie før skat og højere marginalskat.

Jo højere marginalsatten er, jo mindre bliver forskellen på den disponible livsindkomst for personer med og uden uddannelse. Marginalsatten påvirker derfor den økonomiske tilskyndelse til at gennemføre en uddannelse.

Det økonomiske afkast af en videregående uddannelse er særligt følsom overfor de progressive indkomstskatter, fordi lønindkomsten er stigende med uddannelsesniveaet. Mens bundskatten kun har en beskedne effekt på afkastet, ville afkastet være 1,6 pct. point eller næsten 15 pct. højere uden topskatten, *jf. tabel 5*.

Tabel 5. Det økonomiske afkast af uddannelse og skat

<i>Ved uddannelse til</i>	<i>Faglært/KVU</i>	<i>MVU/LVU</i>
Afkast af uddannelse, pct. p.a.	9,0	11,1
Uden bundskatten	9,0	11,1
Uden mellemskatten	9,4	11,8
Uden topskatten	9,6	12,7

Anm: Beregningsmetoden indebærer, at afkastet ikke påvirkes af marginalsattens størrelse, men alene af progressionen. Provenutabet ved at fjerne bundskatten er ca. 6 gange større end provenutabet ved at fjerne mellemskatten og ca. 3 gange større end provenutabet ved at fjerne topskatten. I beregningen er der ikke taget højde for, at finansiering af lavere indkomstskat ved en reduktion af offentlige ydelser vil have tilsvarende større virkninger ved fjernelse af bundskatten end ved fjernelse af mellem- og topskatten. Kilde: Økonomi- og Erhvervsministeriet (2002).

Et OECD-studie viser, at det privatøkonomiske afkast af uddannelse omtrent svarer til gennemsnittet i OECD. Det privatøkonomiske afkast af videregående uddannelse i Danmark er dog lavere end i fx England og USA, bl.a. som følge af den flade lønstruktur på det danske arbejdsmarked⁸, *jf. fakta-papir til Globaliseringsrådet, "Den økonomiske tilskyndelse til uddannelse", 26. oktober 2005*.

De relativt begrænsede forskelle i bruttoindkomst og ledighed på tværs af individer med forskellig uddannelsesmæssig baggrund i Danmark skal bl.a. ses i sammenhæng med, at det gradvise skift i efterspørgslen væk fra lavt uddannet arbejdskraft og over imod højtuddannet arbejdskraft i høj grad er imødekommet af et stigende udbud af højtuddannede.

Den relativt højtuddannede arbejdsstyrke i Danmark medvirker således, isoleret set, til at reducere det privatøkonomiske afkast af uddannelse.

Tilskyndelsen til vandring

Incitamenterne til at flytte fra og til Danmark påvirkes ikke entydigt af beskatningens niveau. I det omfang høj beskatning ledsages af et tilsvarende højt niveau for offentlig service og overførselsindkomster til gavn for personer, der bor og arbejder i Danmark, vil det ikke ændre på den gennemsnitlige tilskyndelse til at ind- eller udvandre.

⁸ Den relativt lave lønpræmie (før skat) skal også ses i sammenhæng med relativt lange gennemsnitlige studietider i Danmark.

Et højt skatteniveau – med tilsvarende høje offentlige ydelser – indebærer imidlertid typisk også en omfordeling (både mellem personer og hen over livsforløbet for den enkelte). Denne omfordeling kan isoleret set øge tilskyndelsen til at flytte til Danmark for personer med et lavt indtjeningspotentiale og tilskyndelsen til at udvandre for personer med høj indtjening.

Da mobiliteten samtidigt er størst for unge med høj uddannelse, må niveauet og sammensætningen af skat og offentlige ydelser i Danmark isoleret set forventes at påvirke sammensætningen af ind- og udvandring på en måde, som kan trække i retning af at dæmpe produktion, beskæftigelse og skattegrundlag. I hvilket omfang det er et problem i praksis, afhænger særligt af, om der er en nettoindvandring af højt uddannede fra udlandet, som kan opveje en nettoudvandring af danske højt uddannede.

Hvert år udvandrer ca. 2.000 højtuddannede danskere. Erfaringsmæssigt er ca. 80 pct. vendt tilbage til Danmark efter 10 år. Den varige udvandring af højtuddannede er altså på omkring 400 om året.

Hvis der tages højde for genind- og genudvandring var der i perioden 1981 til 2000 en nettoudvandring på over 11.000 højt kvalificerede danske beskæftigede, jf. Økonomi- og Erhvervsministeriet (2003).

Indvandringen af højtuddannede udgør også ca. 2.000 om året. En del udlændinge bliver permanent i Danmark, men de fleste rejser igen. Tallet inkluderer flygtninge og familiesammenførte, hvoraf færre er i job end for andre grupper af højtuddannede. Opgørelsen af indvandreres uddannelse er desuden interviewbaseret og derfor behæftet med betydelig usikkerhed. Indvandringen og udvandringen af kvalificeret arbejdskraft kan derfor ikke umiddelbart sammenlignes, jf. *fakta-papir til Globaliseringsrådet, "Ud- og indvandring af højt kvalificerede (brain-drain/brain-gain)", 6. oktober 2005.*

I gennemsnit er både erhvervsdeltagelsen og lønnen for udenlandske højtuddannede i Danmark noget lavere end for andre højt uddannede. Det må bl.a. i det lys vurderes, at Danmark netto har oplevet en reduktion i arbejdsstyrken af højt kvalificerede som følge af netto-vandringer⁹. Både en række engelsktalende lande og de øvrige nordiske lande har en bedre balance for højtuddannedes mobilitet.

Højtuddannede unge har betydelig større sandsynlighed for at udvandre end andre grupper, men indtil videre kommer de højtuddannede lige så hyppigt tilbage til Danmark som andre.

Indtil videre er udvandringstilbøjeligheden blandt højtuddannede ikke tiltaget, men antallet af personer, der udvandrer, er steget i takt med, at der er blevet flere højt uddannede. I de senere år er også indvandringen af højtuddannede steget. I kraft af globaliseringen må der ventes en stigende tendens til både ind og udvandring.

⁹ Iflg. *International Migration, Remittances and the Brain Drain, World Bank 2005*, svarede forskellen mellem, hvor mange danskere med videregående uddannelse, der var i udlandet, og hvor mange udlændinge med videregående uddannelse, der var i Danmark, til ca. 1,2 pct. af den danske arbejdsstyrke med videregående uddannelse i 1990, faldende til ca. 1,0 pct. i 2000.

Der er kun få undersøgelser af sammenhængen mellem skat og udvandring. I en spørgeskemaundersøgelse foretaget af Dansk Industri (DI) i 2003, der omfattede ca. 2.000 danskere i udlandet, pegede ca. 90 pct. af respondenterne på, at udvandringen var drevet af lyst til at bo i et andet land, mulighed for at styrke karrieremuligheder (84 pct.), mulighed for højere løn (70 pct.) og lavere skattetryk (69 pct.). Bedre offentlig service i udlandet blev nævnt af knap 10 pct.

Blandt de udlandsdanskere, som har besluttet sig for at blive ude, var skatten den hyppigst nævnte årsag (knap 80 pct.) fulgt af karrieremæssige udfordringer (godt 75 pct.), mere attraktive fysiske/-kulturelle rammer i udlandet (75 pct.), højere lønniveau (knap 70 pct.) og familiemæssige årsager (65 pct.). Undersøgelsen giver ikke basis for at vurdere, om og i givet fald hvor store effekter ændret beskatning potentielt kunne have på den langsigtede ind- og udvandring.

Den relativt høje indkomstbeskatning herhjemme kan også have betydning for danske virksomheders muligheder for at ansætte kvalificeret arbejdskraft fra udlandet.

Af de danske virksomheder, der har erfaring med at rekruttere udenlandske medarbejdere, vurderer halvdelen, at høj skat udgør en barriere, jf. OEM (2003). Den anden halvdel vurderer ikke, at skatte-niveauet udgør en væsentlig barriere. Flere lande, her i blandt Danmark, forsøger at tiltrække højt kvalificeret arbejdskraft ved at lave diverse særordninger. I Danmark er den såkaldte forskerskatteordning et eksempel herpå.

Skatteunddragelse

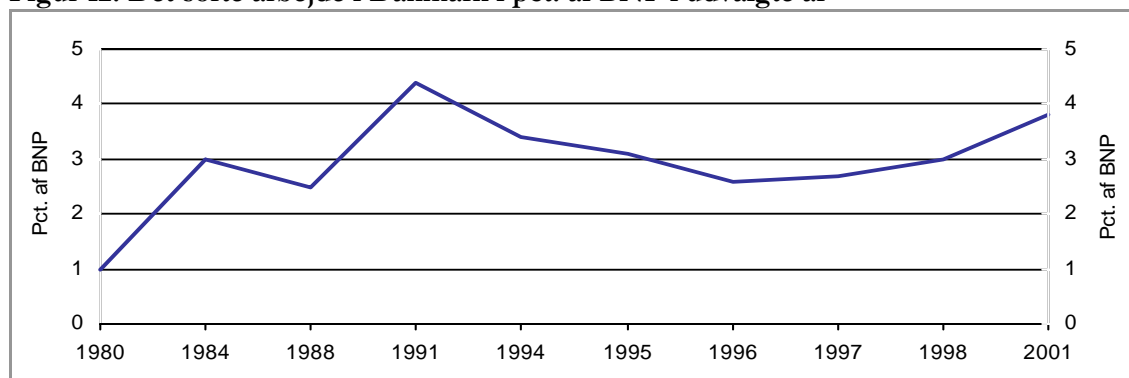
En del af modstykket til adfærdsvirkninger af skatten på arbejdsudbud og produktion er risikoen for, at arbejdstiden i stedet anvendes på sort arbejde. Jo højere et niveau for både indkomstskat og moms, jo højere vil tilskyndelsen være til at udføre og få udført sort arbejde. I modsat retning trækker den almindelige skattemoral og risikoen for og konsekvenserne af at blive opdaget

Sort arbejde udgør en del af skatteunddragelserne. Sort arbejde er koncentreret i en række specifikke brancher, herunder byggeri, restauration og rengøring, mens ledige ikke nødvendigvis udfører mere sort arbejde end beskæftigede.

Omfanget af sort arbejde kan i sagens natur ikke måles direkte. Men der er en længerevarende dansk tradition for at søge omfanget opgjort på grundlag af interviewundersøgelser. Udviklingen i omfanget af sort arbejde er i nogen grad konjunkturafhængigt (stiger under lavkonjunkturer, hvor det kan være svært at finde legalt arbejde), og den afhænger af kontroleffektiviteten.

Samlet skønnes det sorte arbejde i Danmark op mod ca. 4 pct. af BNP. Udviklingen af det sorte arbejde i Danmark fremgår af figur 12.

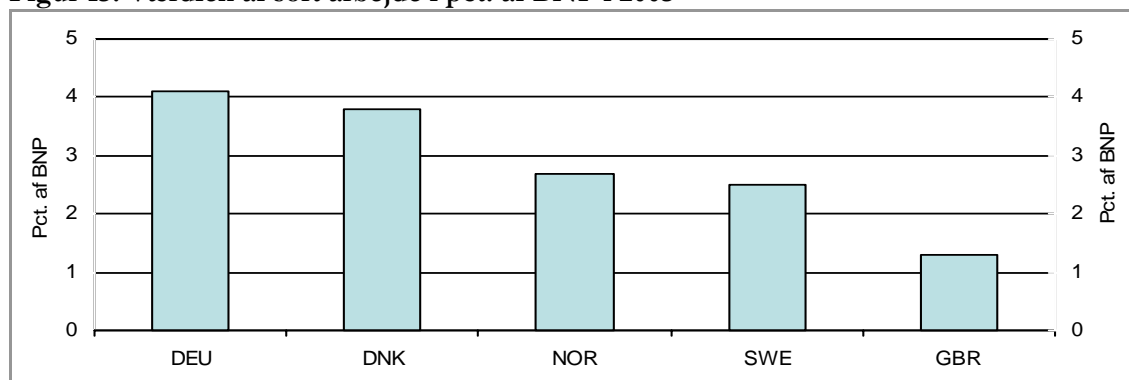
Figur 12. Det sorte arbejde i Danmark i pct. af BNP i udvalgte år

Ann.: Metoden mv. er behæftet med en vis usikkerhed. Det sorte arbejde i pct. af BNP i markedspriser. Kilde: Rockwool Fondens Forskningsenhed.

Værdien af det sorte arbejde er større end i en række af de lande, vi normalt sammenligner os med, jf. figur 13. Det sorte arbejde er til gengæld mere udbredt i Sydeuropa, selv om beskatningen er mindre end i Danmark. Usikkerheden i forbindelse med opgørelser af denne type er dog betydelig.

Figur 13. Værdien af sort arbejde i pct. af BNP i 2003

Ann.: Metoden mv. er behæftet med en vis usikkerhed. Undersøgelsen omfatter kun de viste lande. Kilde: Rockwool Fondens Forskningsenhed.

I Danmark udgør sort arbejde en meget stor andel af de samlede skatteunddragelser. Skatteunddragelse i form af at almindelig indkomst fra lønnet beskæftigelse eller renteindkomst ikke angives er derimod sandsynligvis forholdsvis beskedent i Danmark sammenlignet med mange andre lande herunder dem med et lavere skattetryk.

I USA vurderes mindre skattetænkning eller skatteplanlægning at være faldet mærkbart efter nedsættelse af de højeste indkomstskatter.

For eventuelle faktuelle spørgsmål: Kontorchef Birgitte Anker, Økonomi- og Erhvervsministeriet, tlf. 33 92 49 81

Litteraturhenvisning

Danmarks Statistisk: *Statistisk Tiårsoversigt, diverse årgange.*

Dansk Industri (2003): *Dansk Industris hjemmeside, www.di.dk.*

Det Økonomiske Råd (2001): *Dansk Økonomi, efteråret 2001.*

Det Økonomiske Råd (2003): *Dansk Økonomi, efteråret 2003.*

Det Økonomiske Råd (2004): *Dansk Økonomi, efteråret 2004.*

Finansministeriet (2002): *Fordeling og Incitamentter 2002.*

Finansministeriet (2004): *Fordeling og Incitamentter 2004.*

Finansministeriet (2005): *Økonomisk Redegørelse, december 2005.*

Finansministeriet: Finansministeriets hjemmeside, www.fm.dk.

Frederiksen, A., E. K. Graversen og N. Smith (2001): *Overtime Work Dual Job Holding and taxation, juli 2001.*

Kleven, H. J. og P. B. Sørensen (2004): *Labour Tax Reform, the Good Jobs and the Bad Jobs, 2004.*

OECD (2004-1): *Benefits and Wages, OECD Indicators, OECD 2004.*

OECD (2004-2): *Revenue Statistics 1965 – 2003, OECD 2004.*

OECD (2004-3): *Taxing Wages 2002 – 2003, OECD 2004.*

OECD (2005): *OECD Social, employment and migration working papers, No. 22.*

OECD: *OECD's hjemmeside, www.oecd.org.*

Pedersen, S. (2003): *Sort arbejde i Skandinavien, Storbritannien og Tyskland, Rockwool Fondens Forskningsenhed, juni 2003.*

Skatteministeriet: *Skatteministeriets hjemmeside, www.skm.dk.*

Økonomi- og Erhvervsministeriet (2002): *Vækstvilkår i Danmark, maj 2002.*

Økonomi- og Erhvervsministeriet (2003): *Vækst gennem globalisering – handling og baggrunds-analyse, Vækst med Vilje oktober 2003.*